

Wie is Maarten van Ooijen?

Maarten van Ooijen is staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) namens de ChristenUnie in het kabinet-Rutte IV. Hij heeft onder ander preventie, gezondheidsbevordering en de jeugdgezondheidszorg in zijn portefeuille. Voor zijn aantreden als staatssecretaris was hij vier jaar lang wethouder Maatschappelijke Ondersteuning in Utrecht. Maarten van Ooijen groeide op in Andel en Kesteren. Hij is getrouwd, vader van twee kinderen (1 en 4 jaar oud) en woont in Utrecht.

‘Met het GALA krijgt de JGZ een stevige centrale positie in het preventieve veld’

‘Preventie meer in het hart van het beleid’, dat is wat Staatssecretaris van VWS Maarten van Ooijen poogt te bereiken, onder andere met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), dat begin februari ondertekend werd door verschillende partijen. Wat betekent dit akkoord voor de jeugdgezondheidszorg? ‘Ik zou het mooi vinden als jeugdartsen meer steun krijgen in het sociale domein én een makkelijker samenwerking met het medische domein.’

Tekst: Myrna Linders & Roselin van der Torren
Beeld: Marnix Klooster, Bart Versteeg

De jeugdgezondheidszorg staat in het GALA een aantal keren benoemd. Op welke manier heeft het akkoord invloed op de jeugdgezondheidszorg?

‘We hebben veel afspraken gemaakt waarbij de jeugdgezondheidszorg betrokken is of betrokken zal raken. Ik vind zelf één van de mooiste elementen het programma Kansrijke Start. De gezondheid in de eerste 1000 dagen, van vlak voor de conceptie tot ongeveer de leeftijd van twee jaar, is belangrijk voor zowel de fysieke als mentale gezondheid op latere leeftijd. Dit is de basis van het landelijk actieprogramma waarin we samen met gemeenten en lokale coalities werken aan een kansrijke start voor alle kinderen. Binnen dit actieprogramma zijn op het snijvlak van het medische en het sociale domein hele mooie ontwikkelingen gestart de afgelopen jaren. Inmiddels doen er zo'n 275 gemeenten aan mee. Er is afgesproken dat gemeenten samen met relevante partijen via lokale coalities gaan zorgen dat gezinnen in een kwetsbare situatie vroegtijdig in beeld komen. Het gaat daarbij zowel om het vroeg signaleren van problematiek als het snel en op juiste wijze inzetten van hulp. Daarbij kun je denken aan programma's als Nu Niet Zwanger, Voorzorg en Stevig Ouderschap. Een goede verbinding tussen de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg en het sociale domein is hierin essentieel. Het zou mooi zijn als Kansrijke Start onderdeel wordt van de basisinfrastructuur en in alle gemeenten beschikbaar komt.’

Kunnen we via het GALA ook de uitvoerende jeugdgezondheidszorg versterken, los van dat gemeenten ondersteund worden in bijvoorbeeld het vormen van de coalities Kansrijke Start?

‘Met het GALA hebben we een akkoord gesloten waarbij we preventie centraal stellen in de volle breedte, dus in zowel het medische als het sociale domein. Om dat te bereiken, kun je niet zonder de jeugdgezondheidszorg. Op het gebied van alcoholpreventie hebben

‘Het is lastig gebleken om harde afspraken te maken over substitutie van zorg’

we bijvoorbeeld het OKO (*Opgroeien in een Kansrijke Omgeving, red.*), dat is eigenlijk de Nederlandse variant op het IJslandse preventiemodel. In dat programma werken verschillende partijen samen, waaronder scholen en huisartsen, maar je komt ook al snel

bij de JGZ terecht om dat te organiseren. Eigenlijk kom je over de volle linie aan onderwerpen bij de JGZ uit om preventie tot een succes te maken, bijvoorbeeld bij gezond eten, sport & bewegen, armoede, schoolverzuim, mentale druk bij jongeren en preventie van kindermishandeling. Gemeenten kunnen daar niet omheen. De jeugdgezondheidszorg zal de komende jaren steeds belangrijker worden, omdat preventie crucialer wordt.'

'Onder de rol van jeugdarts moet een hele grote dikke streep staan'

Er is binnen het GALA 20 miljoen euro per jaar beschikbaar gesteld voor het verminderen van gezondheidsachterstanden. Hoe zal dit geld worden ingezet?

'Het aanpakken van gezondheidsachterstanden vergt een brede blik, omdat het ook gaat om bijvoorbeeld bestaanszekerheid en een gezonde leefomgeving. Dat vraagt om inzet en aandacht van het kabinet en van lokale bestuurders. Naast de €20 miljoen die in het GALA beschikbaar is gesteld voor gemeenten voor het aanjagen van deze brede aanpak op gezondheidsachterstanden, gaat het budget voor Kansrijke Start de komende jaren van €16 miljoen per jaar naar €20 miljoen.'

De regie is bij gemeenten belegd. Zij krijgen de ruimte om met SPUK-gelden programma's in te kopen. Hierdoor kan het voorkomen dat een bepaald programma, zoals Stevig Ouderschap of Voorzorg, voor kinderen in een gemeente niet beschikbaar is, terwijl de JGZ vindt dat die kinderen er wel baat bij kunnen hebben. Waarom is hiervoor gekozen?

'Een gemeente krijgt de uitkering niet zonder een plan dat relateert aan het GALA en er zijn natuurlijk veel kaders waar zij aan moeten voldoen. Hierdoor maken we met dit programma een grote

Staatssecretaris Maarten van Ooijen op een basisschool in gesprek met kinderen over gezond eten. (Fotograaf: Marnix Klooster)

beweging richting de preventie-infrastructuur. Wij beslissen uiteindelijk of die aanvraag wordt gehonoreerd, maar ik ben ervan overtuigd dat de inhoud beter wordt als lokale bestuurders ruimte hebben om het toe te spitsen op de lokale context. Er moet ruimte zijn voor lokaal maatwerk.'

Jeugdartsen werken zowel in het medische als in het sociale domein. Het GALA heeft een betere samenwerking tussen die twee domeinen als doelstelling, maar de financiële schotten tussen preventie en curatie, oftewel tussen gemeenten en zorgverzekeraars, zijn in het GALA overeind gebleven. Hoe verenigt zich dit met elkaar?

'Het GALA is een gezamenlijk akkoord met veel partijen. Het is lastig gebleken om harde afspraken te maken over substitutie van zorg. De afspraken tussen gemeenten en zorgverzekeraars en GGD GHOR zijn daardoor misschien wat opener en vrijblijvender geworden dan ik gehoopt had, maar het GALA helpt wel als een eerste stap om de infrastructuur voor preventie op één lijn te krijgen. Ik zou het mooi vinden als het GALA er in de praktijk voor zorgt dat jeugdartsen door een goede infrastructuur meer steun krijgen in het sociale domein én een makkelijker samenwerking met het medische domein.'

De verschuiving naar preventie en versterking van de JGZ maakt ons vak ook aantrekkelijker. Net als alle beroepsgroepen in de zorg hebben ook jeugdartsen te maken met een tekort aan mankracht. Kunnen de stelselveranderingen en de in het GALA genoemde arbeidsmarkttafel JGZ helpen bij het arbeidstekort?

'Het zou heel mooi zijn als we dat bij elkaar weten te brengen. Ik vind echt dat onder de rol van jeugdarts in ons stelsel een hele grote

Wat is het GALA?

Op 3 februari 2023 ondertekenden de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Zorgverzekeraars Nederland (ZN), GGD GHOR Nederland en de drie bewindspersonen van het ministerie van VWS het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In dit akkoord staan afspraken met als doel een betere samenwerking voor meer gezondheid, preventie en een sterke sociale basis. Vanuit het rijk zijn financiële middelen beschikbaar om dit te bekostigen. Gemeenten kunnen deze financiering, de zogenaamde SPUK-gelden (specifieke uitkering), aanvragen, gericht op gezondheidsproblemen in hun wijken, en op die manier lokaal maatwerk bieden. In het akkoord wordt de jeugdgezondheidszorg een belangrijke centrale speler in de jeugdpreventieketen genoemd.

dikke streep moet staan. De rol van de jeugdarts is zo belangrijk. Artsen zijn de belangrijkste aanjagers om preventiebeleid te versterken, omdat zij in de dagelijkse praktijk zien wat de negatieve effecten van leefstijl en stress zijn. We moeten zuinig zijn op de professionals en het vak interessant en aantrekkelijk houden. De tekorten in de zorg zijn nu al een manifest probleem. Daarom moeten we het bestaande potentieel zo goed mogelijk inzetten en heel precies kijken hoe en op welke plek we versterken. Daar ligt ook een rol weggelegd voor de gemeenten als opdrachtgevers van de JGZ. Dat is nog niet uitgekristalliseerd, maar het is zeker één van de onderwerpen die bij de arbeidsmarkttafel aan de orde komt die ik samen met de VNG ga organiseren.'

Het GALA is er nu. Wat staat er op uw wensenlijstje in de doorontwikkeling van het akkoord?

'Het is mooi dat preventie in het IZA (Integraal Zorgakkoord, red.) een onderdeel is geworden in de gehele keten, in plaats van dat het als los onderdeel gezien wordt. In de toekomst willen we dat de preventie-infrastructuur nog meer tot het hart van het beleid gaat behoren. Daarover moeten we het gesprek openen. Met het GALA hebben we daartoe een belangrijke stap gezet, door met

Staatssecretaris Maarten van Ooijen bij de presentatie van het Gezond en Actief Leven Akkoord op het ministerie van VWS. (Fotograaf: Bart Versteeg)

gemeenten, GGD'en en zorgverzekeraars verder te werken aan een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis. Maar als ik verder kijk, zit daar nog veel potentie voor de komende jaren.

ZORG VOOR EEN PLEK AAN DE TAFEL!

Om gezondheidsverschillen aan te pakken, is het essentieel om met een gevarieerd team van betrokken partijen te werken. Als jeugdarts kun je een grote bijdrage leveren. De SPUK-gelden uit het GALA worden dit jaar verdeeld; zorg dus dat je nu aansluiting vindt bij jouw gemeente. Kijk voor informatie en inspiratie op site van Pharos: pharos.nl/spuk-regeling